

## Recension: Mette Edvardsen, *Oslo*.

Går det att skriva begripligt om ett verk som medvetet undandrar sig språkets kategoriseringar och benämningar? Och vilken betydelse har teatern som institution för upplevelsen av ett samtida performanceverk? Dessa till synes osammanhängande frågor väcks när jag försöker skriva om Mette Edvardsens performanceverk *Oslo*, som uppfördes på Göteborgs Stadsteaters scen Studion i oktober.

Jag har tidigare sett ett verk av konstnären framföras på en mindre scen. Föreställningen började då som en monolog där konstnären kommenterade rummet och situationen omkring sig. Edvardsen fortsatte sedan att utföra enkla rörelser i rummet, och ritade markeringar med vit krita på golvet. Jag minns att jag då upplevde verket som svårtillgängligt, och sökte en orsak till Edvardsens språkliga markerande av rummet.

På Stadsteatern inleds verket på ett liknande sätt. Konstnären står ensam på en nedsläckt scen med en spotlight riktad mot sig. När Edvardsen börjar tala, visar det sig dock att innehållet den här gången inledningsvis bär på en tydligare berättelse. Edvardsen berättar en historia i flera skikt om upplevelser av tidigare uppträdanden. Edvardsen återger hur hon vid ett performance i Oslo plötsligt blev avbruten av att en man reste sig upp och lämnade lokalen, bärandes ett barn i famnen. På väg ut tappade barnet sin sko, vilket fångade Edvardsens uppmärksamhet. Händelsen fick henne att glömma vad hon skulle säga härnäst, och hon fortsatte tala utan att minnas orden. Räddningen blev nästa fasta punkt i manuset, där hon skulle säga: "A tall man with glasses enters with a microphone stand."

I nästa skede av verket ställer sig Edvardsen i ett hörn av rummet och läser en text. Varje mening följer ungefär samma grundstruktur: "A man walks into a room and..." Meningarna varieras på olika sätt, genom att ord byts ut och kastas om. Till en början knyter de an till situationen i performanceverket: "A man walks into a room and it's the beginning of a story." Efterhand förefaller meningarna mer lösryckta, och det blir otydligt vad innehållet syftar på. Istället bildar orden ett slags flöde, uppbyggt av små variationer inom en tydlig struktur. Den repetitiva formen skapar en rytm, samtidigt som de små variationerna behåller betraktarens uppmärksamhet, och bidrar till olika kontrasterande och milt humoristiska effekter. Här har berättandet fått träda tillbaka till förmån för ett friare förhållningssätt till texten, som bygger lika mycket på rytm som på tolkning av innehåll.

En bit in i verket börjar två rektangulära LED-skärmar på golvet visa textremsor i röd belysning som löper från vänster till höger, medan Edvardsen fortsätter läsa. Meningarna liknar de som Edvardsen läser upp. Efter en stund tystnar Edvardsen och sätter sig ned för att betrakta orden på skärmarna. Även nu uppstår en rytm av små variationer, genom sätten som skärmarna konfigureras på. Ibland löper två textremsor samtidigt på båda skärmarna, ibland börjar en textremsa på en skärm och fortsätter på den andra. Efter en stund hörs ljud från salongen. Det är personer i publiken som stämmer in i en kör, som sjunger liknande meningar som de som syns på skärmarna. Personen bredvid mig visar sig vara en av sångarna, och de sjunger samstämmigt en melodi som oroligt pendlar mellan olika tonhöjder. Medan de sjunger släcks ljuset sakta ner, och en nedräkning börjar visas på skärmarna. En stund senare stämmer Edvardsen in i räknandet, och kören tystnar. Mot slutet adderas alla element samtidigt: Edvardsens talade meningar, körens sång, och texten på LED-skärmarna.

I dessa partier aktiverar Edvardsen något som i brist på bättre skulle kunna kallas för ett uppbrutet berättande, där språkets betydelser medvetet kortsluts genom att även

motsägelsefulla och till synes irrelevanta meningar staplas på varandra. Istället för att fokusera på att tolka den eventuella betydelsen av alla ord, försätts jag som betraktare i ett tillstånd av en särskild form av uppmärksamhet. Det repetitiva flödet av ord skapar en rytm som bidrar till att fokus hamnar på språkets materiella och kroppsliga förutsättningar, såsom andningen och ljudet av rösten när den uttalar orden. Detta förstärks paradoxalt nog genom användningen av LED-skärmar. De ger orden en fysisk form, skild från det talade ordet, och rytmen kan fortsätta även när rösten tystnat.

Intresset för språkets grundläggande förutsättningar, och verkets medvetna brott mot ett linjärt berättande och en tydlig dramaturgi, kan spåras bakåt i konsthistorien. Liknande undersökningar gjordes av en grupp konstnärer knutna till Judson Dance Theater i New York i början av 60-talet. Med utgångspunkt i olika konstnärliga fält, men med ett gemensamt intresse för dans och koreografi, gjorde dessa konstnärer arbeten som tydligt bröt mot den klassiska dansens krav på expressiva uttryck och en tydlig dramaturgi.<sup>1</sup> Kompositören John Cage argumenterade för en form av vardaglig estetik, som byggde på ett systematiskt ordnande av all dagliga företeelser inom en utdragen tidsrymd. Dansare och koreografer som Trisha Brown och Yvonne Rainer undersökte liknande frågor i dansverk, där sekvenser av enkla rörelser utfördes av dansare som ofta inte var klassiskt skolade. Detta fördes samman med ett intresse för språk och text. I flera verk kombinerades dans med uppläsning av texter som komponerats enligt liknande principer, där till synes lösryckta delar satts samman till en helhet.

Dessa konstnärers arbeten ifrågasatte traditioner inom den klassiska teatern och dansen, och rörde sig ofta bort från traditionella teater- och dansscener. Intressant är att Edwardsens verk, samtidigt som det delar flera drag med ovanstående konstnärers arbeten, äger rum på en traditionell teaterscen. Trots det uppbrutna berättande som sker, och det brott mot teaterns dramaturgi som det innebär, går det att se att verket i andra avseenden snarare tycks utnyttja aspekter av den traditionella teaterscenen. Teatern som plats kan förknippas med en förhöjd uppmärksamhet hos publiken på det som sker på scenen. Detta är något som Edwardsen spelar med i föreställningen, genom ljussättningen, och det medvetna spelet med små uttrycksmedel där varje förändring ger stor effekt. Det förstärks genom verkets tydliga struktur, med en berättande inledning, och avslutningens klimax där alla element adderas.

Snarare än att fokus i verket ligger på att kritisera en viss tradition inom dans och teater använder Edwardsen denna tradition, med strategiska förskjutningar, i syfte att försätta publiken i ett tillstånd av uppmärksamhet på språkets grundläggande förutsättningar. Det jag ser som verkets stora behållning är att det lyckas vara både kritiskt och estetiskt effektivt på samma gång. Metoden för att väcka kritiska frågor kring språkets betydelseskapande handlar i detta verk om att försätta betraktaren i ett tillstånd där språkets materiella egenskaper blir kroppsligt kännbara, genom röstens rytm och ett medvetet spel med små uttrycksmedel.

För att återknyta till den andra frågan i inledningen, sker detta alltså genom att konstnären använder sig av en tradition kopplad till teaterscenen. Edwardsen lyckas båda bryta med denna tradition, och använda den för sina egna syften. Idag, när många stora teatrar satsar på säkra kort för att locka publik, framstår det som särskilt viktigt att även produktioner som denna får ta plats på mer traditionella scener. Edwardsens verk pekar på det intressanta att låta samtida performanceverk gå i dialog med den historia som hänger samman med teatern som rum för

---

<sup>1</sup> För en ingående beskrivning av denna historik, se Sven-Olov Wallensteins inledningskapitel i antologin *Koreografier: Sven-Olov Wallenstein, "Inledning"*, i *Koreografier, Skriftserien Kairos nr. 13*, red. Cristina Caprioli och Sven-Olov Wallenstein (Stockholm: Raster Förlag, 2008), 11-23, 37-39.

scenkonst. Det visar att en plats inte i sig själv behöver vara mer traditionell eller nyskapande än någon annan. Det intressanta är snarare de småskaliga kritiska gester som görs i dessa rum, och som kan förändra allt: a man (or a dog) walks into a room, and everything is possible.